

Cestovní zpráva ze zahraniční služební cesty

Účastníci:

Mgr. Markéta Vohralíková Houšková – ČIŽP ředitelství, oddělení mezinárodní ochrany biodiverzity a CITES

Mgr. Zdeněk Papoušek – ČIŽP ředitelství, oddělení ochrany přírody a lesa

Ing. Lucie Popíková, Ph.D. – ČIŽP Oblastní inspektorát Havlíčkův Brod, oddělení ochrany přírody a lesa

Místo konání: Výskumný ústav vodného hospodářstva (VUVH), Bratislava, Slovensko

Termín konání: 8. 10. 2024 – 10. 10. 2024

Účel cesty: Účast a zastoupení ČIŽP na III. ročníku Medzinárodnej konferencie CITES v Bratislavě na Slovensku, prezentace výsledků zastupujících oddělení, významných případů a zkušeností z kontrolní činnosti v této oblasti, výměna informací o vymáhání dodržování úmluvy CITES s příslušnými orgány státní správy Slovenské republiky.

Časový průběh cesty:

8. 10. 2024 – odjezd z České republiky, příjezd do místa konání

9. 10. 2024 – Medzinárodná konferencia CITES

10. 10. 2024 – Medzinárodná konferencia CITES, odjezd z místa konání, příjezd do ČR

Seznam získané dokumentace, zejména odborných materiálů, s doporučením jejich případného širšího využití:

Přednášky účastníků z obou zemí v podobě prezentace PowerPoint exportované do sborníku ve formátu PDF (k dispozici účastníkům konference).

Anotace (stručný výsledek cesty):

Pracovníci inspekce se zúčastnili již třetího ročníku mezinárodní konference zaměřené na problematiku CITES, konaného v Bratislavě. Diskutovány byly zejména způsoby řešení případů podobného charakteru, různé přístupy plynoucí mimo jiné z rozdílů národní legislativy a výhody či nevýhody z toho plynoucí. Mezi přednášejícími byly zastoupeny pracovníci Ministerstva životního prostředí SR (MŽP SR), Vědeckého orgánu CITES ČR i SR, České inspekce životního prostředí (ČIŽP), Slovenské inšpekcie životného prostredia (SIŽP), Prezídia Policajného zboru SR (PPZ SR), zástupci firmy Slovgen s.r.o., Katedry molekulární biologie PF UK, Znaleckého ústavu při SPU Nitra, Finančné správy SR (FS SR), Malkia Parku a Zoologické zahrady v Bratislavě.

Konference byla rozdělena do dvou dnů (9. a 10. 10. 2024), přičemž celý první den a dopoledne dne druhého byly věnovány prezentacím jednotlivých příspěvků v přednáškovém sálu VUVH a odpoledne druhého dne poté exkurzi v bratislavské zoologické zahradě a prezentaci environmentální výchovy aplikované tímto zařízením.

Hlavním námětem konference byla výměna zkušeností získaných při praktickém vymáhání CITES, prezentace nedávných či připravovaných změn právní úpravy, zvyklostí nebo organizace práce, a rovněž problémům, se kterými se příslušné orgány CITES obou zemí setkávají. Velká pozornost byla věnována prezentaci instrumentálních metod a nástrojů, které je možno využít při vymáhání povinností plynoucích z platné legislativy. Nechyběly ani diskuse o budoucích formách spolupráce a výměny informací mezi oběma zeměmi.

Podrobný popis průběhu ZPC, získaných poznatků a výsledků konference:

9. 10. 2024 – 1. den konference

Konference byla zahájena uvítacím proslovem ředitelky odboru regulácie obchodu s ohrozenými druhmi MŽP SR a státní tajemnicí MŽP SR. Bezprostředně poté byly zahájeny prezentace příspěvků v rámci dopoledního bloku, ve kterém zazněla následující témata:

- **Dedičnosť a genetika – MŽP SR:**

Obsahem příspěvku bylo přehledné shrnutí základů dědičnosti a genetiky, na které posléze tematicky navazovaly další příspěvky. Byly vymezeny základní pojmy (genetika, dědičnost, přístup klasické a moderní genetiky, DNA, gen, genom, genotyp, chromosom a další), byly osvětleny Mendelovy zákony dědičnosti a shrnut vývoj oboru genetiky.

- **„Genetické odtlačky“ – Moderné metódy analýzy DNA voľne žijúcej fauny – možnosti, obmedzenia a aplikačný potenciál – Slovgen s.r.o.; PF UK, Katedra molekulárnej biológie:**

V příspěvku byly prezentovány v současnosti používané metody analýzy DNA a vysvětleny jednotlivé principy těchto metod, včetně odběru, izolace, amplifikace DNA, separace amplifikovaných fragmentů DNA a následné vizualizace a fotodokumentace požadovaných výsledků. Většinu prezentace tvořil přehled konkrétních instrumentálních metod, vysvětlení principu jednotlivých principů stanovení DNA profilů a možnosti jejich použití. Dále bylo také hovořeno o vhodnosti použitého biologického materiálu v závislosti

na analyzovaném druhu a s tím souvisejícím určením biologického původu vzorku a identifikací druhu. Pozornost byla věnována především následujícím metodám druhové a individuální identifikace pomocí analýzy DNA:

- PCR, resp. PCR – RFLP
 - Barcoding – přednostně analyzována mtDNA, fylogenetické analýzy využívající barcodingové databáze sekvencí DNA pro vyhledávání shod (iBOL, ECBOL, CBOL, Bee-BOL, Coral Reef a další), vyžívaný především za účelem určení pohlaví nebo druhu, ale také pro určení variability sekvencí DNA v populaci (genetická variabilita)
 - STR – krátké tandemové repetice (repetitivní sekvence DNA), mikrosatelity, specifické markery, vhodné pro individuální identifikaci a rodičovské analýzy, nevhodné pro identifikaci druhu
 - SNP – polymorfismus, identifikace variace v jedné bázi sekvence DNA, využití při forenzních analýzách, vyhledávání genetických mutací či pro mapování genomu
 - NGS – paralelní sekvenování větších úseků DNA
 - DNA čipy (microarray) – využívány pro analýzu mutací a expresi genů, používá se velký počet SNP, automatizace, ale též drahé a jsou problémy s designem čipů, mohou vznikat chyby při interpretaci výsledků
 - Macroarray a další nově zaváděné metody
- **Trendy v molekulárno-genetické identifikaci živočichů** – Znalecký ústav pri SPU Nitra:

V rámci velmi názorné prezentace bylo poukázáno na to, že nelze patentovat genetiku nebo sekvenci, lze patentovat metodu. Největší pozornost však byla věnována nejčastěji požadovaným typům zadání znaleckých posudků (tj. otázkám, na které mají genetické metody odpovědět) a metodám, které se pro daný účel nejlépe hodí. Typická zadání:

- **Identifikace druhu:** barcoding mtDNA ve spolupráci s genovou bankou – dříve Chipron zaměřená na macroarray, projekt ale ukončen, v současnosti METAbarcoding využívající NGS, multisekvencování a rastrování clusterů. Tato metoda je vhodná i pro vzorky kontaminované jinou DNA, neboť se řeší každý fragment zvlášť a lze tedy namnožit jednotlivé komponenty směsného vzorku a následně stanovit podíl jednotlivých druhů. Metabarcoding workflow (naturemetrix.co.uk)
 - Sekvenátory III. generace z membránového přenašeče – na základě hodnot pH analyzuje jednotlivé báze, zvládne až 80 miliónů analýz za 8 hodin
- **Identifikace jedince:** míra spolehlivosti je dána počtem kombinací (vybraných stavů alel), využívány jsou totiž druhově specifické mikrosatelity o fragmentech různé délky
- **Identifikace na úrovni regionu:** závislá na existenci dat o populační genetické variabilitě (např. sloni v Africe vs. původ slonoviny)
- **Identifikace úrovni chovu:** rovněž závislá na existenci srovnávacích dat, využívá se bioinformatika, umělá inteligence (UI), ale také chemické mapování či radiouhlíkové analýzy

- **Nelegálne obchodovanie s exemplármi ohrozených druhov vtákov – PPZ SR:**

Na úvod prezentace byla představena současná struktura a činnosti příslušných útvarů Policie SR ve vztahu k environmentální kriminalitě (tzv. „slovenská environmentální policie“). Dále byla prezentována statistika případů environmentální kriminality, resp. kriminality týkající se ohrožených druhů. Bylo zdůrazněno, že wildlife crime je prioritou Evropské unie (EU) pro roky 2022 – 2025 a že nebezpečnost „CITESové kriminality“ spočívá především ve vysoké latentnosti a významném finančním profitu. Byla též vyzdvížena mezinárodní spolupráce (projekty LECA, SWIPE, WWF), včetně dlouhodobé součinnosti policejních složek SR a ČR, dále zapojení orgánů státní správy, veterinářů nebo znalců. Byla představena statistika trestní činnosti na území SR. V neposlední řadě bylo poukázáno na přetrvávající nedostatky (např. nedostatečné personální kapacity na vnitrostátní úrovni).

Následovala prezentace konkrétního případu environmentální kriminality, která byla výsledkem nelegální aktivity skupiny cizích státních příslušníků (tři podezřelí) započaté v roce 2022. V roce 2023 bylo podáno trestní oznámení, v roce 2024 se uskutečnila akce zvaná „Letec“, v rámci které byla kriminální skupina odhalena (jednalo se o občany Holandska a Belgie), jejich nelegální obchodní činnost byla trasována až do jižní a centrální Afriky, Asie a Oceánie. Během akce bylo zajištěno 48 živých i neživých exemplářů chráněných ptáků, dalších více než 200 živých i neživých ptáků bylo zdokumentováno, byly uskutečněny dvě domovní prohlídky a tři prohlídky nebytových prostor s tím, že vyšetřování ještě stále probíhá.

Závěrem byla představena praxe při vykonávání domovních prohlídek, do které patří odebírání vzorků DNA a fotodokumentace. Při libovolných domovních prohlídkách jsou často zjištěny další formy trestné činnosti, včetně odhalení nelegálně chovaných exemplářů, jejich přečipování, překroužkování či falšování dokumentace. V rámci prezentované akce byla část exemplářů zajištěna (několik žáků a *Ara maracana*), část pouze zdokumentována. V minulosti byl dotyčný pachatel odsouzen za falšování dokumentů.

- **Práca Vedeckého orgánu Slovenskej republiky – Štátna ochrana prírody SR:**

Při vědeckém orgánu CITES SR aktuálně pracují tři lidé na plný úvazek, typicky se zabývají morfologickou identifikací exemplářů, stanovením případného stupně ochrany, evidencí a mírou společenské hodnoty (na základě národní legislativy, konkrétně § 27 zákona č. 15/2007 Z.z. a navazující metodiky). Dále odpovídají na žádosti MŽP SR a žádosti o vývozní či dovozní povolení a o výjimky z obchodní činnosti, také poskytují součinnosti při kontrolách na letišti.

V rámci příspěvku byly dále prezentovány případy a zkušenosti z činnosti vědeckého orgánu CITES. Za nezbytnou považují zejména důkladnou identifikaci značení kroužky. Při posuzování nestandardních situací hodnotí například zastoupení daného druhu v rámci obchodu s ohroženými druhy, obtížnost jeho chovu v zajetí, chovatelské úsilí vynakládané na získání nebo odchov daného druhu.

Typicky jsou zaznamenávány příliš velké (snímatelné) kroužky, deklarované jako nezaměnitelné označení (zde byla nadnesena otázka samotné nezaměnitelnosti). V jiných

případech byly kroužky poslané přímo vykradačům hnízd do třetích zemí. U velmi špatně chovatelných druhů je třeba zohlednit i další indicie. V rámci kontrol se setkali s kroužkem, který měl být používán 23 let, a přitom zářil novotou.

- **Problematika chovu citesových zvířat přijatých z nelegálních chovů a po zahabání** – Malkia Park BCR:

Obsahem příspěvku bylo představení činnosti tohoto zařízení, které se stalo útočištěm pro celou řadu zadržených a zabavených živých exemplářů velkých kočkovitých šelem. Prvními chovanci byli tygři z Polska, následovalo několik dalších přesunů, včetně kočkovitých šelem zabavených na území ČR. Z pozice ošetřovatele jsou pro péči o tyto druhy jako velmi žádoucí vnímány informace od předchozího chovatele. To je problém u velké části zabavených kočkovitých šelem, kde tyto informace k dispozici nejsou, resp. přesouvání zvířat jsou velmi často problémová: nekomunikují, mají poruchy chování, někde jde o zcela nezvládnuté nebo týrané kusy, jsou bojácní anebo naopak příliš krotcí. Dále bylo zdůrazněno, že možnost provizorních řešení není u těchto šelem vhodná, je potřeba volných či připravených výběhů, aby zvířata mohla být při přebírání oddělena. Klíčové jsou dostatečné prostory a kvalitní potrava.

Do odpoledního bloku byly zařazeny prezentace následujících příspěvků:

- **Využití radiouhlíkové analýzy při kontrolní činnosti CITES – SIŽP:**

Velká část řešených případů se týká dermoplastických preparátů neživých exemplářů CITES. Typické jsou pochybnosti ohledně věku těchto exemplářů, například dermoplastický preparát medvěda, který měl být starší než 40 let, zjevně pocházel z odlovu z posledních let. Během prezentace bylo představeno více případů, včetně ukázek uskutečněných analýz (zejména vzorků medvědí kožešiny), z nichž některé byly provedeny ve spolupráci s Ústavem jaderné fyziky AV ČR.

- **Jak to chodí u sousedů: Ohlédnutí České inspekce životního prostředí za uplynulými dvěma roky činnosti v oblasti regulace obchodu s ohroženými druhy** – Mgr. Markéta Vohralíková Houšková, Mgr. Zdeněk Papoušek, Ing. Lucie Popíková, Ph.D., ČIŽP:

Na úvod příspěvku byla představena činnost ČIŽP jako hlavního kontrolního orgánu CITES na území ČR, a to jak s ohledem na organizační strukturu na úseku mezinárodní ochrany biodiverzity a CITES, tak v rámci agendy zapojených oddělení ředitelství a oblastních inspektorátů ČIŽP s důrazem na poslední tři roky (přehled za rok 2022, 2023 až po stav k srpnu 2024). Agenda oddělení se zaměřením na CITES spočívá zejména v kontrolní činnosti dle zákona č. 255/2016 Sb. (kontrolní řád), provádění inspekčních šetření na letišti a celní poště a vedení správních a přestupkových řízení ve věci nelegálního obchodu s ohroženými druhy. Počty zabavených exemplářů odpovídají aktuálním trendům v oblasti obchodování s ohroženými druhy v daném roce. ČR se tradičně potýká s výrazným podílem neoprávněného dovozu přípravků tradiční asijské medicíny (TAM) v osobních zavazadlech cestujících z Vietnamu a Číny, vývozu a dovozu živých kaktusů a sušeného hmyzu v mezinárodních poštovních zásilkách, deklarovaných jako zboží neobchodního charakteru. V letech 2023 a 2024 došlo také k výraznému počtu záchytů zásilek s nelegálně dováženými výrobky z krokodýlí a hadí kůže. Ve vnitrozemí bylo při

domovních prohlídkách v součinnosti s Celní správou ČR a Policí ČR či při kontrolách chovatelských zařízení odhaleno neoprávněné nakládání s primáty, s loveckými trofejemi či dermoplastickými preparáty. Dále bylo v prezentovaném období odhaleno neoprávněné komerční využívání živých exemplářů v historických centrech měst (tzv. busking) či neoprávněné chované mládě tygra a dospělá lvice a řada neregistrovaných a řádně neoznačených exemplářů. Nejvýznamnějším trendům v oblasti nelegálního obchodu s ohroženými druhy se podrobněji věnovala zbylá část prezentace.

Po úvodním představení činnosti ČIŽP v oblasti regulace obchodu s ohroženými druhy inspektorka pokračovala v osvětlení problematiky dovozu přípravků TAM. Byla zdůrazněna kvantitativní stránka věci, kde se třetina inspekční šetření na Letišti Václava Havla v Praze zabývá právě dovozem tohoto charakteru a kde následně v případě prokázaného pochybení se ročně kolem 50 – 60 % z celkově vydaných rozhodnutí o zabavení týká právě nelegálně dovezených přípravků TAM. Dále bylo hovořeno o pokračujících kontrolách buskingu v historickém centru Prahy, které byly zmíněny již v předešlém ročníku, současný příspěvek se proto zaměřil již na konkrétní výsledky inspekční činnosti v této oblasti, tedy na medializaci a osvětovou kampaň pražského magistrátu za účasti ČIŽP spuštěné v létě 2023, součinnost inspekce s městskou policií hlavního města Prahy (HMP) přímo v terénu, řešení podnětů od živnostenského úřadu, zadržení exemplářů předaných městskou policií HMP do záchranného centra CITES a na následné pravomocné zabavení 11 hadů, 3 sov a jednoho káněte Harrisova.

Další část příspěvku ČIŽP se věnovala již konkrétním případům odhaleným v nedávné době:

- První prezentovaný případ vycházel z kontroly dvou prodejen oděvů pod jedním vlastníkem na Praze 1, která byla provedena v lednu 2024 na základě podnětu třetí osoby. Ukázalo se, že v předmětných prodejnách byly nabízeny k prodeji výrobky z kožešin kočkovitých šelem a dalších druhů. K předmětným výrobkům však nebyly na výzvu inspektorů předloženy žádné doklady a tak inspekce na místě zadržela 72 výrobků s kožešinami (celková prodejní cena zajištěného zboží v hodnotě 340 000 eur). Následovala ukázka série fotografií zachycujících předmětné podezřelé zboží. Na navazující výzvu inspekce k prokázání původu zadržených exemplářů a předložení dokladů došlo k prokázání původu pouze u 33 výrobků (další 4 nepodléhaly CITES), celkově proto muselo být pravomocně zabaveno 15 neživých exemplářů druhu kočkovitých šelem z přílohy A (ocelot velký, margay, kočka slaništní) a dalších 20 z přílohy B (kočka bengálská, rys kanadský a serval). Dále bude ve věci neprokázání původu zabavených exemplářů a nabízení k prodeji bez udělení výjimky ze zákazu obchodních činností zahájeno přestupkové řízení.
- Druhý případ se týkal několika záchytů podezřelých zásilek na celní poště v letošním roce. V dětských kabelkách a plyšových medvídcích byly zabaleny živé kaktusy, adresátem byl pokaždé stejný pěstitel kaktusů a předmětné zásilky pocházely od téhož odesílatele z Thajska. Adresát na výzvu inspekce reagoval vždy obdobným způsobem s tím, že mu odesílatel poslal odnože kaktusů jako dárek navíc, že o tom nevěděl a z toho důvodu žádá o vrácení zásilky zpět odesílateli. Právně je to nevyvratitelná tvrzení, i přesto že se úmysl může zdát zjevný, na tomto místě proto inspekce nabídla do diskuze hledání možného řešení.
- Třetí případ představil záchyt 5 živých exemplářů baramundi malajského, dovezených v uzavřených pytlech s vodou, uložených v osobních zavazadlech

dvou cestujících z Vietnamu, kde je tento druh ceněn jako symbol prosperity, štěstí, hojnosti a je chován jako domácí mazlíček. ČIŽP předmětné exempláře na místě zabavila a umístila do záchranného centra.

Závěrečná část prezentace ČIŽP se věnovala třem inspekčním kontrolám chovatele pocházejícího z Vysočiny a jejím cílem bylo představit, kam až se může vyvinout zdánlivě rutinní kontrola na podnět Krajského úřadu Vysočina (KÚ). Chovatel na úřadě zažádal o vydání nových potvrzení o výjimce z obchodní činnosti pro čtyři výry velké z důvodu chybného nahlášení původních čísel, ale následně sdělil, že dvě tyto výjimky už doma našel a žádá pouze o vydání dvou nových. Navíc se na základě navazující kontroly u dotyčného chovatele krajským úřadem ukázalo, že část ptáků se v chovu nevyskytovala, nicméně žadatel (chovatel) měl u sebe jejich potvrzení. Inspekce proto na podnět KÚ provedla u chovatele tři vlastní kontroly s cílem ověřit, co za exempláře má chovatel reálně v chovu a co je uvedeno v Registru CITES. Chovatel však řádně nevedl záznamy o chovu a obchodu a překládal nahodile potvrzení a registrační listy (RL), která se však často neshodovala s kontrolovanými exempláři ptáků (výr velký, papoušek šedý, amazón žlutokrký, orl bělohlavý, sokol kříženec, kalous ušatý). Zjištění, že chovatel „nevěděl“ o tom, jak plnit povinnosti dle zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, o povinném hlášení nabytí exemplářů, jejich úhynu, vrácení RL a potvrzení při úhynu nebo ztrátě exempláře a jak vést knihu o chovu a obchodu. Výsledkem kontrol a jednání s chovatelem bylo zabavení čtyř papoušků šedých a tři kalousů ušatých pro neprokázání původu a jejich přemístění do záchranného centra. Zároveň inspekce podala podnět na Krajskou veterinární správu Kraje Vysočina (KVS) s žádostí o prověření podmínek, ve kterých jsou ptáci chováni. KVS zjistila porušení zákona č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání, a podala podnět obecnímu úřadu s rozšířenou působností. Závěrem však bylo vyzdviženo, že chovatele se inspekci již asi nepovede napravit, avšak alespoň ostatní chovatelé z okolí začali poctivě hlásit všechny zákonné povinnosti.

- **Špecializácia prokurátorov na trestné činy proti životnému prostrediu a problematika zaist'ovania zvierat/exemplárov – Generálna prokuratúra SR:**

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky (GP SR) provádí zejména dozor nad zachováním zákonnosti před začátkem trestního stíhání podle slovenského Trestného poriadku, dále též prověrky při podezření na týrání zvířat, jízdy čtyřkolek v CHKO či při nakládání s odpady. Během prezentace byla též vyzdvížena spolupráce s WWF (Světový fond na ochranu přírody) Slovensko a účast v projektu SWIPE. Příspěvek se soustředil také na skutečnost, že od roku 2008 byla na základě takzvané Bratislavské deklarace zřízena specializace prokurátorů na trestní činnost zaměřenou proti životnímu prostředí v důsledku vládních priorit ve stíhání environmentální kriminality (zejména nakládání s odpady). V současnosti se ale objevuje kritika, že samotné zřízení specializace je nedostatečné pro účinný boj proti environmentální kriminalitě. V letošním roce došlo ke změně legislativy v návaznosti na vydání nové směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1203, o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva (nahrazuje směrnice 2009/99/ES a 2009/123/ES), na základě které je plánován legislativní návrh, jenž se má dotýkat několika oblastí a měl by přinést větší kompetence GP SR při vymáhání zákona, což ale s sebou přináší potřebu navýšení personálních kapacit. Aktuálně je snaha nahradit některá trestní řízení přestupkovými řízeními (levnější, méně náročné). Bylo také zmíněno, že se SR podobně jako ČR potýká s problematikou zajištění exemplářů a následnou péčí o ně, která na Slovensku spadá pod Urad pre spravu zaisteného majetku.

- **Služebný pes jako neoceniteľný pomocník v boji proti Wildlife crime –FS SR:**

Příspěvek se nejprve věnoval historii výcviku služebních psů na Slovensku, v rámci které proběhlo postupné rozšiřování jejich specializací. Od roku 2010 byl zahájen výcvik služebních psů na vyhledávání exemplářů chráněných CITES za využití různých druhů kynologických kurzů, který zajišťuje zejména Finanční správa SR. Momentálně jsou na Slovensku k dispozici dva takto specializovaně vycvičení služební psi, kteří jsou využíváni zejména na letišti, na hranicích s Ukrajinou, cestovními hlídkami, při domovních prohlídkách a podobně. Součástí výcviku těchto psů je adaptace na zvířata tak, aby na ně psi při práci nereagovali (ve spolupráci se Zoo Bojnice a Zoo Schönbrunn), využívají se želvy, malá zvířata schovaná v krabicích, ale i vzorky poskytnuté samotnými zoologickými zahradami či soukromými chovateli. Po prezentaci proběhly v přilehlých venkovních prostorách VUVH ukázky aktivního i pasivního značení vzorků v praxi se zaměřením na exempláře chráněné CITES.

10. 10. 2024 – 2. den konference

Dopoledne druhého dne konference opět probíhalo v konferenčním sále VUVH. V dopoledním bloku byly prezentovány tyto příspěvky:

- **Vývozy exemplářů CITES z ČR do Spojených arabských emirátů – AOPK ČR:**

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) působí jako český vědecký orgán CITES a z této pozice vydává zejména doporučení a stanoviska k regulaci mezinárodního obchodu na území ČR. Příspěvek samotný byl proto zaměřen především na celkový přehled míry legálního mezinárodního obchodu se živými exempláři chráněnými CITES v letech 2008 – 2023 a na představení nejčastěji legálně obchodovaných druhů savců, ptáků a plazů. Ročně je v ČR vydáno na 1 200 permitů převážně právě pro živé exempláře. Celkově se sice snižuje počet dovážených zvířat, ale ne počet transakcí, naopak ale narůstá vývoz počtu živých zvířat (o 64 % ptáci, o 32 % plazi, dále obojživelníci a pavoukovci). ČR se tak stává významnou vývozní zemí v celosvětovém měřítku, na počet vyvážených druhů savců je na 12. místě, u plazů na 17. a u ptáků na 2. místě za JAR (prezentovaná data byla získána z databáze CITES Wildlife Trade View). Zvyšuje se počet permitů vydávaných v ČR a především poměrově těch vývozních, kde se ve výrazné míře jedná o export sokolovitých dravců, drápkatých opic, kočky rybářské a dalších druhů kočkovitých šelem do Spojených arabských emirátů (SAE). Velké kočkovité šelmy jsou vyváženy zpravidla za účelem „Z“, tedy pro účel zoologické zahrady. AOPK ČR při každé žádosti o vývozní permit s tímto účelem ověřuje to, jak vypadá dovozní zařízení v SAE, čili zda dané zařízení splňuje parametry zoologické zahrady. Ověřování je žádáno u vědeckého orgánu CITES SAE, ale buď se AOPK ČR nedostane odpovědi či se ukáže, že se jedná o pochybná zařízení. Na závěr příspěvku proto bylo zdůrazněno, že by bylo záhodno shodnout se napříč vědeckými orgány CITES na tom, co znamená obchod za účelem „Z“.

- **Trendy v obchodě s exempláři CITES a na Slovensku – MŽP SR:**

Na začátek příspěvku byla představena činnost MŽP SR jako slovenského výkonného orgánu CITES. Dále se pak prezentace obdobně jako v předchozím příspěvku AOPK ČR věnovala statistice legálního dovozu, vývozu a zpětného vývozu na Slovensku, avšak zde šlo především o srovnání s ostatními členskými státy EU. V porovnání s ČR je SR spíše

dovozní zemí, ale poměr vývozu se k roku 2024 zvyšuje už na 40 %, také poměr vývozu sokolovitých dravců je oproti předchozím letům až dvojnásobný (prezentovány byly údaje za období 2015 – 2024). V celkovém souhrnu vyvážená zvířata putují zejména na Ukrajinu a Arabský poloostrov (Kuvajt, SAE, Katar). Na závěr příspěvku bylo upozorněno na novelu Nařízení Komise (EU) č. 865/2006, jež má vyjít v platnost v lednu 2025 a která upravuje vydávání vývozních povolení pro druhy *Falco peregrinus* a *Falco rusticolus* pouze s původem „D“ (tj. pro živočichy z přílohy A odchované v zajetí pro komerční účely a rostliny z přílohy A uměle vypěstované ke komerčním účelům, včetně jejich částí a odvozenin) a současně umožňující dovoz živých exemplářů z přílohy A původem jen ze zařízení registrovaných na Sekretariátu CITES.

- **Prvé zhabani tigrov na Slovensku – SIŽP:**

Příspěvek představil výsledky kontroly, jež SIŽP v srpnu 2023 provedla v nejmenovaném soukromém chovatelském zařízení. Na místě byla kontrolována čtyři mláďata tygrů a jedno mládě levharta skvrnitého. V rámci kontrolního úkonu standardně proběhla kontrola čipování chovaných zvířat a jejich evidence na druhové kartě. Bylo zjištěno, že zmíněná mláďata byla odchována již po zákazu odchovu kočkovitých šelem v soukromých chovech (účinný od 1. 1. 2022, mláďata narozena v červenci 2023) a proto byla všechna na základě pravomocného rozhodnutí zabavena. V součinnosti se spolkem 4Paws byla provedena sterilizace chovných dospělých samců a podána antikoncepce dospělým samicím z důvodu prokázaného neoprávněného chovu kočkovitých šelem. Zabavená mláďata byla přemístěna do Zoo Bojnice a následně do rezervace pro kočkovité šelmy v JAR.

- **Ohrozené druhy v zásielkách poštovnej prepravy – FS SR:**

Obdobně jako Celní správa ČR se i FP SR potýká s nárůstem zásilek mezinárodní poštovní přepravy, a to zejména v důsledku cíleného marketingu při online nakupování. Ročně se jedná o více než jeden milion mezinárodních zásilek nejčastěji původem z Číny, Velké Británie či Kanady. V takovémto objemu je potřeba efektivně provádět analýzy rizikových zásilek a na základě nich stanovit rizikové profily k vytipování zásilek s množným podezřelým obsahem. A to buď v návaznosti na vnitřní celní kontroly zásilek zkontrolovaných RTG (ročně je takto zkontrolováno více než 50 000 podezřelých zásilek) či obsahujících zboží neobchodní povahy deklarované jako „dárek“. Následná konzultace druhové determinace je prováděna v součinnosti se slovenským vědeckým orgánem CITES (tj. se Štátnou ochranou přírody SR). V rámci prezentace byly dále představeny nejvýraznější případy nelegálního dovozu exemplářů CITES na území SR skrze poštovní zásilky (kůže a lebka medvěda baribala, pírká *Ara ararauna*, vypreparovaná hlava aligátora, kryt na mobilní telefon z kůže krajty, živé kaktusy zašité v plyšovém medvídkovi, řemínky na hodinky z krokodýlí a varaní kůže, kožich z kůže kočky bengálské apod.).

- **Chov vybraných druhů ohrožených zvířat, vzdělávání a osvěta veřejnosti –ZOO Bratislava:**

Závěrečný příspěvek patřil Zoo Bratislava, ve které se následně uskutečnil odpolední program, a jenž představil problematiku toho, jak se fungování moderních zoologických zahrad střetává s představami jejich návštěvníků a uchazečů o zaměstnání v těchto zařízeních. Příspěvek upozornil zejména na to, jaký vliv mají kontaktní zoo na trendy v domácích (soukromých) chovech a jak zkreslují představu o tom, co je volná příroda. Na veřejné mínění mají též významný vliv sociální sítě, které jsou však aktuálně nezanedbatelnou součástí reprezentace i samotných zoologických zahrad. Vždy je proto důležitý kontext vzniku dané fotografie či videa a jeho vysvětlení. Domněle roztomilá zvířátka mohou na veřejnost působit tak, že toto zvířátko chtějí mít doma, zvláště když se s nimi fotí celebrity a fotografii zveřejní jen s emotikonem srdce. V rámci příspěvku bylo dále upozorněno na to, jak výrazným problémem je v tomto směru také ekoturismus a kontakt s místními exotickými zvířaty. Pro turistu jde o zábavu na pár minut, pro zvíře to představuje celý život. Na závěr příspěvku bylo proto vyzdviženo, jak moc je klíčová podpora osvětových programů zoologickými zahradami a také jak jsou přínosné vlastní vzdělávací programy pro návštěvnickou veřejnost.

Odpolední program byl věnován komentované prohlídce zoologické zahrady v Bratislavě. Zájemci byli rozděleni do několika skupin a následně rozesazeni do několika elektrických vláčků, které je provezly zoologickou zahradou. V rámci prohlídky byly prezentovány zajímavosti z oblasti chovu zvířat a environmentální výchovy.

Shrnutí:

Konference byla uspořádána za účelem výměny informací mezi orgány CITES České a Slovenské republiky, spojenými s vymáháním práva v oblasti CITES a mezinárodní druhovou ochranou, přičemž za oboustranně přínosné je možné označit především mezinárodní srovnání současného pojetí problematiky a aktuálních zkušeností obou zúčastněných stran. Podstatná je také diskuze nad řešenými případy a porovnání jednotlivých postupů vyplývající z odlišností v národní legislativě a používané metodice. Do budoucna je velmi vítáno prohlubování vzájemné spolupráce, ať už při součinnosti v oblasti regulace mezinárodního obchodu s ohroženými druhy, evidenci registrovaných chovatelů, ale i přestupců, tak při legislativním řešení implementace novelizací směrnic Evropského parlamentu a nařízení Rady a Komise EU, která jsou pro obě země jako členské státy EU závazné.

Cestovní zpráva předložena dne: 29. 10. 2024

Zpracovali: Mgr. Zdeněk Papoušek, OOPL ředitelství ČIŽP
Mgr. Markéta Vohralíková Houšková, ředitelství ČIŽP
Ing. Lucie Popíková, Ph.D., OI Havlíčkův Brod ČIŽP

Schválil: Mgr. Jana Cháberová, vedoucí OOPL ředitelství ČIŽP